

PATOPSIXOLOGIYADA PSIXIKANING SHAKLLANIB BORISH QONUNYATLARI

Rashidova Zamira Sharofovna

Termiz Davlat unversiteti Ijtimoiy fanlar fakulteti

Amaliy psixologiya ta'lim yo'nalishi talabasi

Annotatsiya: Patopsixologiya psixik faoliyat va shaxs xususiyatlarining parchalanish qonuniyatlarini me'yordagi psixik jarayonlarning shakllanishi va borishi qonuniyatlari bilan taqqoslab o'rganish uchun xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: patopsixologiya, terapevtik jarohat, sindrom, shizofreniya, psixopatik, oligofrenik sindrom, o'smirlar, differensial psixologiya, psixokorreksiya, ijtimoiy tiklanish.

THE LAWS OF THE FORMATION OF PSYCHIC ACTIVITY IN PSYCHOPATHOLOGY

Zamira Sharofovna Rashidova

Student of the Practical Psychology Education Direction at the
Faculty of Social Sciences, Termiz State University

Abstract: Psychopathology serves to study the laws of the formation and development of psychic processes, taking into account the principles of the fragmentation of psychic activity and individual characteristics.

Keywords: psychopathology, therapeutic treatment, syndrome, schizophrenia, psychopathic, oligophrenic syndrome, complexes, differential psychology, psychocorrection, social adaptation.

Asosiy qism: Patopsixologiya psixologiyaning jadal va samarali rivojlanayotgan sohalaridan biridir. Klinik psixopatologiya buzilgan psixik funktsiyalarning namoyon bo'lishini tekshiradi, aniqlaydi, tavsiflaydi va tizimlashtiradi, patopsixologiya esa klinikada kuzatilgan buzilishlarga olib keladigan psixik jarayonlarning borishi va strukturaviy xususiyatlarini ochib berish uchun psixologik usullardan foydalanadi. Patopsixologiya psixiatriya klinikalarida kengroq qo'llanila boshlagan bo'lsa-da, uning metodik usullari hozirgi vaqtda nafaqat psixiatriyada qo'llaniladi balki, Terapevtik, jarrohlik klinikalarida va tibbiyotning boshqa sohalarida bemorning ruhiy holatidagi o'zgarishlarni, uning ish

faoliyatini va shaxsiy xususiyatlarini o'zgartirishni hisobga olgan holda foydalanish zarur bo'ladi. Patopsixologiyani bilish har qanday ixtisoslik va ixtisoslikdagi psixologlar uchun muhimdir, chunki psixologning odamlar bilan professional muloqoti ruhiy kasal odam bilan uchrashishni istisno qilmaydi.

Shu munosabat bilan shuni ta'kidlash kerakki, psixologiya va patopsixologiya o'rtasidagi chegarada ijtimoiy amaliyot va ayniqsa uning bir qator sohalari uchun norma, ya'ni normal aqliy rivojlanish masalasi juda dolzarb bo'lgan muammo yotadi. Patopsixologiyada normallik va ruhiy salomatlikni belgilashda ular odatda Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti qoidalariga rioya qilishadi; normallik "... nafaqat kasallikning yo'qligi, balki jismoniy, ijtimoiy va ruhiy farovonlik holati" deb tushuniladi".

Korsakovaning so'zlariga ko'ra, "klinik-psixologik sindrom" - bu psixikaning tizimli-strukturaviy tuzilishida ularni birlashtiradigan bog'lanishning yetarli emasligiga asoslangan kognitiv jarayonlar yoki shaxsning buzilishi belgilarining tabiiy kombinatsiyasi. Kasallik jarayoni hisoblanadi. Muallif klinik va psixologik sindromni ikkita yondashuv doirasida ko'rib chiqadi - patopsikologik va neyropsikologik. Patopsixologiyada markaziy o'rinni yuqori aqliy funktsiyalarning buzilishida umumiy bo'g'inni izlash egallaydi, bu esa bunday funktsiyalarni amalga oshirish jarayonida individual belgilarning rivojlanishiga asoslanadi. Masalan, shizofreniyada sindrom hosil qiluvchi radikal motivatsiyaning buzilishi bo'lishi mumkin, buning oqibati ushbu kasallikka xos bo'lgan fikrlash, idrok etish, xotira va boshqalardagi o'zgarishlar (yoki xususiyatlar) bo'lishi mumkin. Polyakov yozganidek, klinik-psixologik sindrom. klinik-psixopatologikdan farq qilmaydi, lekin boshqa mazmunga ega. "Agar klinik (psixopatologik) tadqiqotlar buzilgan ruhiy jarayonlarning namoyon bo'lish shakllarini aniqlasa, eksperimental psixologik tadqiqotlar aqliy jarayonlarning o'zi (ya'ni tuzilishi) qanday buzilganligi haqidagi savolga javob berishi kerak."

Bir qator psixopatologik sindromlardan quyidagilar eng katta klinik ahamiyatga ega;

- shizofreniya yoki dissotsiativ simptomlar majmuasi - motivlar ierarxiyasining tuzilishini o'zgartirish, fikrlashning maqsadlilikini buzish (mulohaza yuritish, xilma-xillik va boshqalar) kabi shaxsiy-motivatsion buzilishlardan iborat; hissiy-irodaviy buzilishlar (his-tuyg'ularning tekislanishi va dissotsiatsiyasi, parabuliya va boshqalar), o'z-o'zini hurmat qilish va o'z-o'zini anglashdagi o'zgarishlar (autizm, begonalashuv va boshqalar);

- psixopatik (shaxsning g'ayritabiiy) simptomlar kompleksi - hissiy-irodaviy buzilishlar, motivlar ierarxiyasi tarkibidagi o'zgarishlar, intilishlar va o'zini o'zi qadrlash darajasining yetarli emasligi, katatimik tipdagi fikrlashning buzilishi, buzilishlardan iborat. prognozlash va o'tmish tajribasiga tayanishda (klinikada - asosan anomal tuproq tufayli yuzaga kelgan psixogen reaksiyalar va psixopatik shaxslar va psixogen reaksiyalar)

- organik (ekzo- va endogen) simptom komplekslari - intellektning pasayishi, oldingi bilim va tajriba tizimining parchalanishi, xotira, diqqat va fikrlashning operativ tomonining buzilishi belgilaridan iborat; hissiyotlarning beqarorligi; tanqidiy qobiliyatlarning pasayishi (klinikada bu ekzogen-organik miya lezyonlariga to'g'ri keladi - miya yarim aterosklerozi ,travmatik miya shikastlanishining oqibatlari; giyohvand moddalarni suiiste'mol qilish va boshqa kasalliklar, shuningdek, "endogen" -haqiqiy epilepsiya turining organik" buzilishlari ,miyadagi birlamchi atrofik jarayonlar;

- oligofrenik simptomlar kompleksi - o'rganish, tushunchalarni shakllantirish, mavhumlik, umumiy ma'lumot va bilimlarning yetishmasligi, fikrlashning ibtidoiyligi va konkretligi, ortib borayotgan taklif va hissiy buzilishlardan iborat.

Patopsixologik eksperiment - bu inson psixik faoliyatining patologik xususiyatlarini ochib beruvchi shart-sharoitlarni sun'iy ravishda yaratishni o'z ichiga olgan psixologik eksperimentning bir turi. Bu qat'iy belgilangan sharoitlarda aqliy jarayonlarni hisobga olish va oldindan rejalashtirilgan o'zgarishlar ehtimoli bilan tavsiflanadi.

Zeigarnik patopsixologik eksperimentni somatik tibbiyotda keng qo'llaniladigan funktsional testlar bilan tenglashtiradi, ular yordamida shifokorlar odatda alohida organlar va tizimlar funktsiyalarining holatini aniqlaydilar. Muayyan "yuk" ning roli eksperimental vazifalarga tegishli bo'lib, ularni amalga oshirish aqliy operatsiyalarni yangilashni talab qiladi. Shunday qilib, bemorning aqliy faoliyati eksperimental vaziyat bilan bog'liq holda tekshiriladi.

Ruhiy sog'lom shaxslarning eksperimental psixologik tadqiqotidan asosiy farqi eksperimentni o'tkazish texnikasi, uning davomiyligi va sub'ektning eksperimental vaziyatga munosabatini hisobga olish zaruratidadir. Ba'zi hollarda, bemorning xulq-atvorining xususiyatlarini hisobga olgan holda, eksperimentator o'z taktikasini sezilarli darajada o'zgartirishi, qo'shimcha usullarni joriy qilishi lozim.

Har qanday psixologik eksperimentning asosiy printsiplari mustaqil o'zgaruvchi (eksperimenter tomonidan o'zgartirilgan omil) va qaram o'zgaruvchi o'rtasidagi

bog'liqlik mavjudligini tekshirish zarurati. Bunday holda, quyidagilar mumkin: eksperimentator mustaqil o'zgaruvchiga ta'sir qiladigan va olingan natijalarni qayd etadigan qo'zg'atilgan klassik eksperiment va eksperimentatorning faoliyati bilan bog'liq bo'lmagan o'zgarishlar sodir bo'ladigan eksperiment (masalan, ruhiy kasalliklarni kuzatish). miya shikastlanishi yoki ruhiy kasallik tufayli). Tajribaning bu turi mustaqil o'zgaruvchidagi katta va ba'zan qaytarilmas o'zgarishlarni kuzatish imkonini beradi.

Aksariyat hollarda bu qo'zg'atilgan tajriba va havola qilingan tajribadir. Ikkala elementning mavjudligi patopsixolog tadqiqot materiallarini umumlashtirishda hisobga olishi kerak bo'lgan ko'plab omillarning murakkab o'zaro bog'liqligini tushuntiradi. S. Ya.Rubinshteyn sub'ektning ruhiy holatiga ta'sir qiluvchi shart-sharoitlarni o'zgartirish va bemorga xos bo'lgan psixologik o'zgarishlarni kamaytirish yoki oshirishning uchta usulini ko'radi: 1) eksperimentning davomiyligi uchun bemor joylashtirilgan vaziyatni o'zgartirish; 2) eng ko'p ishlatiladigan bemorning faolligini o'zgartirish; 3) ma'lum farmakologik preparatlarni kiritish orqali bemorda ruhiy jarayonlar holatining o'zgarishi. Patopsixologik eksperimentda bemorning aqliy faoliyatiga ta'sir qilish usullarining bunday bo'linishini yodda tutish kerak. Patopsixolog eksperimentning aniq maqsadini, eksperimental topshiriqlarni hisobga olgan holda uni rejalashtirish va o'tkazishda sub'ektning tadqiqot holatiga munosabatini hisobga olishi va ular bilan ishlash jarayonida olingan natijalarni doimiy ravishda taqqoslashi kerak. Tadqiqot maqsadiga qarab, psixolog va bemorni boshqaradigan motivlar har doim ham, ayniqsa, psixologik tekshiruv vaqtida bir-biriga mos kelmaydi.

Patopsixolog ishining asosiy bo'limlari uning ishtiroki bilan belgilanadi:

- differentsial diagnostika muammolarini hal qilish;
- neyropsik kasalliklarning tuzilishi va darajasini baholash;

Psixologiya kitobi

- aqliy rivojlanish diagnostikasi va umumiy ta'lim va mehnatga tayyorlash va qayta tayyorlash yo'llarini tanlash;
- funktsional tashxis qo'yish uchun ma'lumotlarni olish uchun bemorning shaxsiyati, ijtimoiy muhiti va ijtimoiy pozitsiyasini o'rganish;
- nevropsik kasalliklar dinamikasini baholash va terapiya samaradorligini hisobga olish;
- ekspert ishi;

- psixokorreksiya ishlari.

Differensial diagnostika muammolarini hal qilishda patopsixologning ishtiroki. Nozologik tashxisni aniqlashtirish uchun qo'shimcha ma'lumotlar manbai sifatida patopsixologik tekshiruv diagnostik jihatdan qiyin holatlarda, ayniqsa kasallikning atipik va klinik jihatdan zaif variantlarida, dastlabki bosqichlarda va remissiya davrida zarur bo'lishi mumkin. Ekstramural psixiatriyaning rivojlanishi va ruhiy kasalliklarning sezilarli patomorfozi bilan bog'liq holda, o'chirilgan, past simptomatik shakllarning chastotasi sezilarli darajada oshdi va psixologning patopsixologik tadqiqot ma'lumotlarini tahlil qilish asosida malakaviy xulosasi tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda. Ma'lum xarakterli ruhiy kasalliklar jarayonlarining mavjudligi yoki yo'qligi va shaxsiy xususiyatlarning o'zgarishi haqida qo'shimcha ma'lumot manbai sifatida, ko'pincha bunday diagnostika vazifalari shizofreniyaning dastlabki ko'rinishlari va sust shakllarini nevrozlardan, psixopatiyadan va miyaning organik kasalliklaridan ajratish zarur bo'lganda paydo bo'ladi.

Neyropsixik kasalliklarning tuzilishi va darajasini baholash. Neyropsixitrik kasalliklarning tuzilishi va darajasini baholash nafaqat differensial diagnostika maqsadlari uchun muhimdir. Bemorning ahvolini aniqlashda (har xil turdagi tekshiruvlar bilan va ayniqsa, mehnatga layoqatlilik darajasini aniqlashda), funksional tashxis qo'yishda, bemorning mehnatga moslashish va ijtimoiy tiklanish usullarini aniqlashda, kasbiy yo'nalishda mustaqil rol o'ynaydi. Psixokorreksiya va davolash va tiklash tadbirlarini o'tkazishda Neyropsixiyatrik kasalliklarning tuzilishi va darajasini hisobga olish, shuningdek, neyropsixiyatrik kasalliklarning rivojlanish dinamikasini va kursini baholashda va reabilitatsiya davolash samaradorligini kuzatishda shifokorga yordam beradi. Ushbu muammolarni hal qilish uchun patopsixolog psixologik usullardan foydalangan holda, muayyan faoliyatning psixologik xususiyatlarini hisobga olgan holda individual psixik jarayonlarning buzilishining og'irligi va tabiatini va ushbu buzilishlarni qoplash imkoniyatini aniqlab berishi mumkin.

Tadqiqot maqsadlariga qarab, eksperimentni o'tkazishga yondashuv o'zgarishi mumkin va shunga mos ravishda hal qilinadigan masalalar doirasi torayadi yoki kengayadi. Shuni ta'kidlash kerakki, buzilishlarning tuzilishi va darajasini o'rganish har tomonlama bo'lishi va aniq o'zgarishlarga uchragan aqliy faoliyatning tomonlarini ham, muayyan hayotiy vaziyatda ko'rib chiqiladigan integral shaxs tuzilishidagi saqlanib qolgan tomonlarni ham qamrab olishi kerak.

Aqliy rivojlanish diagnostikasi va umumiy ta'lim va mehnatga tayyorlash va qayta tayyorlash yo'llarini tanlash. Bolalar va o'smirlar muassasalarida patopsixolog, shuningdek, differentsial diagnostika muammolarini hal qilishda ishtirok etadi. Bu erda, ayniqsa, muhim o'rinni uning aqliy rivojlanish va uning anomaliyalarini - disontogeneznining turli shakllarining darajasi va tuzilishini aniqlash bo'yicha ishi egallaydi. Ushbu masalalarni hal qilish anomal bola yoki o'smir uchun umumiy ta'lim va mehnat ta'limi yo'llarini tanlash, uning o'rganish qobiliyatini prognozlash, haqiqiy pedagogik va terapevtik-moslashuvchan choralar o'rtasida oqilona munosabatni o'rnatish bilan bevosita bog'liq va aniqlangan anomaliyani qoplash. Shunday qilib, patopsixologik tadqiqotlar nafaqat rivojlanish anomaliyasining mohiyatini yaxshiroq tushunishga yordam beradi, balki o'qituvchilar va ota-onalarga bola bilan ishlashda foydalanish tavsiya etiladigan tuzatish tavsiyalarini ishlab chiqish uchun asos bo'lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yhati:

1. А.В. Фролова, А.Ф. Минуллина "КЛИНИЧЕСКАЯ ПСИХОЛОГИЯ"
2. .Тополянский В. Д., Струковская М. В. Психосоматические расстройства. – М., 1986.
3. Ташлыков В.А. Психология лечебного процесса.—Л., 1984
4. .Спиваковская А. С. Профилактика детских неврозов. – М., 1980.
5. Хьелл Л., ЗшлерД. Теории личности.—СПб., 1997.